

Posudek na diplomovou práci

Autorka práce: Bc. Petra Bezděková

Název práce: Skupinová práce dětí na základní škole z genderového hlediska

Diplomová práce Petry Bezděkové se zabývá rolí genderu při vnitřní diferenciaci výuky, konkrétně skupinového vyučování. Jedná se o téma relativně subtilní, avšak na poli genderové rovnosti ve vzdělávání patří k velmi podstatným. Dlouhodobě se ukazuje, že koedukace ve školství má své významné genderové limity – zvláště v případě dívek je patrné, že v genderově homogenních kolektivech dosahují lepších vzdělávacích výsledků a vyššího pocitu kompetence. Naopak, pokles učebních výsledků v předmětech spojovaných s maskulinitou a vyšší pasivita na straně dívek (a zároveň zvýšená soutěživost a agresivní projevy na straně chlapců) jsou typické pro smíšené kolektivy, a to zvláště v období dospívání. Jedná se o efekty genderové polarizace, k níž v rámci kolektivu a ze strany vyučujících dochází silněji, jsou-li bezprostředně a neustále konfrontováni dívky a chlapci, femininita a maskulinita. K eliminaci těchto nedostatků koedukace může vést buď absolutní genderová segregace na úrovni škol, nebo segregace na úrovni tříd, nebo segregace na úrovni předmětů, nebo občasná segregace na úrovni vyučovacích hodin a učebních aktivit. Poslední jmenovaná možnost je pro systém českého školství, které je tradičně koedukované a kde je nízké povědomí o genderových nerovnostech, optimální. Předkládaná diplomová práce představuje dílčí příspěvek k ověřování konkrétních postupů vnitřní genderové segregace, přesněji diferenciaci.

Oceňuji, že se autorka pro téma rozhodla (na základě vlastních zkušeností jako osobní asistentky ve škole viděla jeho relevanci) a že dokázala pro spolupráci získat třídní učitelku i jednu konkrétní třídu. Téma není snadné, neboť k němu existuje poměrně málo zdrojů a navíc je metodologicky těžko uchopitelné. Autorka se nicméně s designem výzkumu dokázala dobře vypořádat. Výzkum postavila na porovnání žákovské reflexe tří typů skupinové práce lišící se genderovou homogenitou pracovních skupin – skupiny a priori smíšené, skupiny a priori separované a skupiny volné (spontánně vznikly dvě smíšené a dvě separované skupiny). Protože jeden z těchto typů byl ve třídě ustálený (a priori smíšený), neprováděly děti rovnoměrná porovnání – toho si však byla autorka vědoma a základní typ skupinové práce chápala jako kotvící, tj. porovnání dalších dvou typů probíhalo vůči němu. Žákovská reflexe byla získána prostřednictvím rozhovorů. Provedení obou fází sběru dat považuji za zdařilé.

Z formálního hlediska obsahuje diplomová práce některé nedostatky. Její rozsah je pouze 62 stran, což považuji za hraniční. V empirické části by text zasloužil výrazné prohloubení a tedy rozšíření. Zcela v práci chybí shrnutí hlavních zjištění a jejich konfrontace s literaturou.

Autorka čerpala z 31 publikací, z toho část je v angličtině. Práce s teoretickými prameny je jednoduchá – je sice patrné, že autorka literaturu zná, ale nepracuje s ní důkladně, pouze ji volně parafrázuje, jednotlivé autory/ky hlouběji nerozebírá a nepolemizuje s/mezi nimi. Kritický odstup vůči zdrojům je slabší. V případě knihy od B. Thorne se v textu opakovaně objevuje chybný odkaz. V ostatních případech je však způsob odkazování a citační norma v pořádku.

Stylisticky je diplomová práce na spíše slabší úrovni, nicméně text je srozumitelný. Určitou jazykovou neobratnost (včetně vyskytujících se gramatických chyb a překlepů) příkládám zejména autorčině nejistotě a časovému tlaku. Tyto dva faktory se podepsaly na celkové kvalitě práce, včetně úrovně analýzy získaných dat. Práce vznikala ve velmi dlouhém časovém období. Prokrastinace obvykle vede k nižší konzistenci textu a k průběžným pochybnostem o nastoupeném výzkumném designu i smysluplnosti celé

práce. Oceňuji, že autorka dokázala tyto pochybnosti nakonec zvládnout a práci odevzdat – i když ne v podobě, která by odpovídala jejím schopnostem.

Z hlediska struktury je práce členěna logicky. K výběru témat do teoretické části nemám výhrady – všechna jsou relevantní a přiměřeně podrobně představena. Jediným sporným aspektem je občasná heslovitost – text místy ztrácí svoji plynulost a logickou návaznost a získává charakter slovníkových hesel.

Vůči empirické práci mám však připomínek několik (některé z nich jsem s autorkou ani nemohla diskutovat předem, protože jsem text neměla k dispozici před odevzdáním): Prezentace dat v téměř surové podobě by se v hlavní části diplomové práce neměla uvádět. Kapitola 3.2.1. tedy považuji za nadbytečnou. Ukázky z rozhovorů roztřídných podle jednoduchého klíče na typy odpovědí představují nejjednodušší analytický krok. Není chybný, je však škoda, že u něj autorka skončila. Typy odpovědí (témata) a zvolené ukázky by měly být podrobněji komentované. Kapitola 3.2.2. nabízí podle autorky skutečnou analýzu, avšak i ta zůstává velmi na povrchu a navíc lavíruje mezi kvantifikací a individuálními odpověďmi. Na druhou stranu však empirická část obsahuje velmi zdařilou pasportizaci výzkumného terénu, včetně medailonku jednotlivých dětí, popis průběhu výzkumu a reflexi etických dilemat.

Na určitou nejasnost koncepce diplomové práce poukazuje například i volba příloh, které obsahují mimo jiné řešení úloh ve skupinách. Není zdůvodněno proč. Řešení by mohla být zajímavým empirickým materiálem, pokud by autorka provedla jejich porovnání z hlediska správnosti či času na řešení podle typu skupiny, v němž bylo zpracováno. To se však nestalo. Naopak rozhovory s dětmi – což by bylo logické – přílohy práce neobsahují.

Navzdory značným výhradám považuji diplomovou práci za obhajitelnou. Oceňuji autorčin přístup k tématu, zdůvodněnou volbu výzkumného designu, kvalitní sběr dat a relativně dobře sepsanou teoretickou část. U samotného výzkumu vysoce hodnotím získaná data, která nabízí řadu zajímavých zjištění. K některým z nich autorka také sama pomocí jednoduché analýzy dospěla (bohužel je však nechala v textu zapadnout). Z praktického hlediska považuji za klíčové dva nálezy. Jednak důvody, které děti uvádí v souvislosti s vlastním sestavováním skupin. Vedle kamarádství je pro většinu z nich důležitým faktorem šance na dobrý výsledek. To představuje cestu k začlenění dětí, které stojí na okraji kolektivu (mimo jiné i z důvodu genderové atypičnosti). Druhý nálezy se týká ambivalentního postoje k možnosti svobodné volby skupin. Podstatná část dětí preferuje, když skupiny jsou sestaveny a priori, tj. učitelkou. Zdá se, že chtějí být vlastní volby ušetřeni, protože v ní tuší zdroj potenciálních konfliktů ve vrstevnickém kolektivu. I když na podřizování se pravidlům daných učitelkou reptají, zároveň je vnímají jako garanci bezpečí. To dává vyučujícím do rukou velkou moc na rozhraní formálního a neformálního řádu školy. Pokud budou vyučující genderově uvědomělí a budou tedy volit složení skupin s ohledem na případné konsekvence (tj. budou užívat smíšené i separované skupiny, ale vždy reflektovaně), mohou tím pozitivně ovlivnit podobu genderového uspořádání třídního kolektivu.

Závěr: Diplomová práce Petry Bezděkové podle mne hraničně splňuje nároky kladené na diplomové práce. Pokud autorka dokáže při obhajobě představit a argumentovat svůj výzkum, zejména jeho hlavní výsledky a uvést je do kontextu současného poznání, doporučuji práci hodnotit známkou dobře.